

EUGEN JURZYCA

Šrotujeme budúcnosť

Obviňovať vládu z toho, že mala pred rokom vedieť, aká vážna bude kríza dnes, je určite nesprávne. Sú však veci, ktoré vedieť mohla.

Vláda určite mohla najneskôr na jeseň minulého roka vedieť, a vedela, že jedinou istotou v prognózach hospodárskeho rastu bola neistota. Preto mala a má čo najskôr pripraviť alternatívny rozpočet. Pre prípad, že výpadky vo verejných rozpočtoch budú dramatické.

.čo by sa ukázalo?

Nie preto, aby sa premiérovi neprajníci škerili od radosti (ako si zrejme myslí on), ale preto, aby sme včas prijali potrebné opatrenia. Mohli sme napríklad v dostatočnom predstihu požiadať o zmenu využitia eurofondov, spružniť trh práce tak, aby mohli platy reagovať rýchlejšie na vývoj ekonomiky, tlačové konferencie venovať vysvetľovaniu potreby uťahovania opaskov namiesto útokov na novinárov.

Tiež by sa dalo predávať prebytočný majetok (inak tiež privatizovať), osobitne štátne subjekty, ktorých straty sa „prekvapujúco“ zvyšujú dokonca aj po tom, čo ich začali riadiť nominanti najpopulárnejších strán. Samozrejme, že pri prispôbení rozpočtu na ťažké časy by sa ukázalo aj to, že by mali skončiť agresívne, škodlivé, hoci vo verejnosti také obľúbené slovné a právne útoky proti investorom. Napríklad textilkám, energetikom, bankárom, obchodným reťazcom, poisťovniam, DSS-kám a tak ďalej. Pri pohľade na krízový rozpočet by si vari premiér aj voliči skôr rozmysleli, či sa nám oplatí uprostred hospodárskeho poklesu vyháňať zamestnávateľov do ústretovejšieho zahraničia.

.s vládou či spontánne

Rozpočet na zlé časy by nám tiež odhalil, koľko kôl „šrotovného“ a koľko sociálnych podnikov si môžeme dovoliť financovať. Pohľad na budúci vysoký deficit, rastúci verejný dlh, klesajúce výdavky na školstvo, zdravotníctvo či dôchodky, prípadne rastúce dane a odvody, by vari motivoval spoločnosť zamyslieť sa opäť nad reformami. Od zabezpečenia makroekonomickej stability (možno aj ústavným zákonom o vyrovnanom rozpočte), cez zlepšenie školstva, dokončenie reformy zdravotníctva, až po skvalitňovanie podnikateľského prostredia, zefektívnenie sociálneho systému a zvyšovanie vymožitelnosti práva. Signál, ktorý by sme obnoveným záväzkom starať sa dlhodobo o kvalitné pravidlá hry vysielali investorom, by sa iste prejavil už v priebehu tejto krízy. A oveľa pozitívnejšie než signály o tom, že riešime najmä boje medzi Slovákmi a Maďarmi, vládou a novinármi, premiérom a zamestnávateľmi.

Ak rozpočet pre krízu nepripraví vláda, pripraví sa sám. Spontánne. V krajnom prípade sa môže zopakovať scenár z čias ostatnej Mečiarovej vlády, keď peniaze z rozpočtu „mizli“ na ceste k adresátom. Reálnejšie však je, že sa Slovensko dramaticky zadlží a obmedzí tým hospodársky rast možno na niekoľko ďalších volebných období len preto, lebo sme si v kríze neuvedomili, aká je vážna a neprijali realistické kroky na zmenšenie jej dopadov.

.odkladanie a skrývanie

Vláda zrejme uverila – aspoň momentálne sa to zdá – že zlé správy sa dajú poraziť odsunutím na zajtra, prípadne zatajovaním. Slovensko ešte nemá ani zďaleka vyriešenú dlhodobú udržateľnosť financovania starobných dôchodkov. K tomu sa okrem krízy pridáva potreba štátneho financovania projektov ako sú napríklad diaľnice, elektrárne, asi aj širokorozchodná trať, zrejme predražené cestné mýto, „rozvoj“ štátnych podnikov a podobne. Pre porovnanie,

veľmi zhruba tu hovoríme asi o štvorročnom objeme financií, potrebných na výplatu starobných dôchodkov.

Výška tohto záväzku však nie je jediným problémom. Možno ešte vážnejšie je, že ďalšia časť dlhov je skrytá. Kto by už napríklad uveril tomu, že nemocnice vrátia štátu šesťmiliardovú pôžičku? Vari len ten, kto verí, že železničné spoločnosti mu vrátia požičaných sedem miliárd. Vláda presúva časť dlhov na budúce generácie, časť skrýva. Zrejme dúfa, že keď si to nevšimne volič, nevšimnú si to ani trhy.

Veruže všimnú. Pre tie, našťastie pre Slovensko, sú zajtrajšie dlhy krajiny jej problémom už dnes. Komická snaha o ich skrývanie logickú negatívnu reakciu trhov len umocní. Nádeje na obnovenie nášho hospodárskeho rastu tak môžu skončiť nadtľho na šrotovisku.

Autor je riaditeľ inštitútu INEKO.